

Unescon kulttuurista moninaisuutta koskeva yleismaailmallinen julistus

Yleiskokous,

sitoutuneena toteuttamaan kaikilta osin ihmisoikeudet ja perusvapaudet, jotka on tuotu julki ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja muissa kautta maailman tunnustetuissa oikeudellisissa välineissä, kuten kahdessa vuoden 1966 kansainvälisessä yleissopimuksessa, joista toinen koskee kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia ja toinen taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia,

palauttaen mieleen, että Unescon perussäännön johdantokappaleessa vahvistetaan, ”että ihmisarvo vaatii kulttuurin levittämistä ja ihmiskunnan kasvattamista oikeudenmukaisuuteen, vapauteen ja rauhaan, mikä pyhä velvollisuus kaikkien kansojen on täytettävä toisiaan auttaen”,

palauttaen lisäksi mieleen perussäännön 1 artiklan, jossa annetaan Unescon tehtäväksi muun ohella suositella ”sellaisten kansainvälisten sopimusten solmimista, jotka osoittautuvat tarpeellisiksi sanan tai kuvan välityksellä helpottamaan aatteiden vapaata vaihtoa”,

viitaten Unescon säätämien kansainvälisten asiakirjojen määräyksiin, jotka liittyvät kulttuuriseen moninaisuuteen ja sivistyksellisten oikeuksien käyttämiseen,¹

vahvistaen, että kulttuuria tulisi pitää yhteiskunnalle tai yhteiskuntaryhmälle ominaisten henkisten, aineellisten, älyllisten ja tunne-elämän piirteiden joukkona ja että siihen kuuluvat taiteen ja kirjallisuuden lisäksi elämäntavat, yhteiselon muodot, arvojärjestelmät, perinteet ja uskomukset,²

pannen merkille, että kulttuuri on keskeisellä sijalla identiteetistä, sosiaalisesta yhteenkuuluvaisuuden tunteesta ja tietoon perustuvan talouden kehittymisestä parhaillaan käytävissä keskusteluissa,

vahvistaen, että kulttuurisen moninaisuuden kunnioittaminen, suvaitsevaisuus, vuoropuhelu ja yhteistyö vastavuoroisen luottamuksen ja ymmärryksen ilmapiirissä ovat parhaita kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden takeita,

pyrkien voimakkaampaan solidaarisuuteen, joka perustuu kulttuurisen moninaisuuden tunnustamiseen, tietoisuuteen ihmiskunnan yhtenäisyydestä sekä kulttuurien vuorovaikutuksen kehittämiseen,

katsoen, että vaikka globalisaatio, jota tieto- ja viestintäteknikan nopea kehitys edistää, on haaste kulttuurien moninaisuudelle, se synnyttää mahdollisuuden uudenlaiseen vuoropuheluun kulttuurien ja sivilisaatioiden välillä,

tietoisena siitä, että Yhdistyneiden Kansakuntien järjestelmässä Unescon erityiseksi tehtäväksi on uskottu hedelmällisen kulttuurien moninaisuuden säilyttämisen ja edistämisen varmistaminen,

tuo julki seuraavat periaatteet ja hyväksyy tämän julistuksen:

IDENTITEETTI, MONINAISUUS JA MONIARVOISUUS

1 artikla - Kulttuurinen moninaisuus: ihmiskunnan yhteinen perintö

Kulttuuri on muodoltaan erilaista eri aikoina ja eri paikoissa. Tämä moninaisuus ilmenee niiden ryhmien ja yhteiskuntien identiteettien ainutlaatuisuudessa ja moninaisuudessa, joista ihmiskunta koostuu. Vuorovaikutuksen, uudistusten ja luovuuden lähteenä kulttuurinen moninaisuus on yhtä välttämätön ihmiskunnalle kuin luonnon moninaisuus on luonnolle. Näin ollen kyse on ihmiskunnan yhteisestä perinnöstä, joka tulee tunnistaa ja jota tulee vahvistaa nykypolven ja tulevien sukupolvien parhaaksi.

2 artikla – Kulttuurisesta moninaisuudesta kulttuuriseen moniarvoisuuteen

Yhä moninaisemmissa yhteiskunnissamme on oleellista varmistaa monia, vaihtelevia ja muuttuvia kulttuuri-identiteettejä omaavien ihmisten ja ryhmien välinen sopusointuinen vuorovaikutus ja halukkuus elää yhdessä. Kaikkien kansalaisten mukaanottamista ja osallistumista edistävät politiikat takaavat sosiaalisen yhteenkuuluvaisuuden tunteen, kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuuden ja rauhan. Näin määriteltynä kulttuurinen moniarvoisuus muodostaa vallitsevalle kulttuuriselle moninaisuudelle poliittisen ilmentymän. Kulttuurinen moniarvoisuus kuuluu erottamattomasti demokratiaan sekä edesauttaa kulttuurien vuorovaikutusta ja yhteiskuntaelämää vahvistavien luovien kykyjen kukoistusta.

3 artikla - Kulttuurinen moninaisuus kehityksen osatekijänä

Kulttuurinen moninaisuus laajentaa kaikille käytettävissä olevien vaihtoehtojen valikoimaa; se on yksi kehityksen alkulähteistä. Kehitystä ei tule ymmärtää ainoastaan taloudellisena kasvuna, vaan myös keinona saavuttaa älyllinen, tunneperäinen, moraalinen ja henkinen hyvinvointi.

KULTTUURINEN MONINAISUUS JA IHMISOIKEUDET

4 artikla - Ihmisoikeudet kulttuurisen moninaisuuden takeina

Kulttuurisen moninaisuuden puolustaminen on eettisesti välttämätöntä ja erottamaton osa ihmisarvon kunnioittamista. Siihen sisältyy sitoutuminen ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin, erityisesti vähemmistöihin ja alkuperäiskansoihin kuuluvien ihmisten oikeuksiin. Kukaan ei saa käyttää kulttuurista moninaisuutta kansainvälisen oikeuden takaamien ihmisoikeuksien loukkaamisen tai rajoittamisen perusteena.

5 artikla - Sivistykselliset oikeudet kulttuurisen moninaisuuden mahdollistajina

Sivistykselliset oikeudet ovat olennainen osa ihmisoikeuksia, jotka ovat yleismaailmallisia, jakamattomia ja toisistaan riippuvaisia. Luovan moninaisuuden kukoistaminen edellyttää

sivistyksellisten oikeuksien toteuttamista kokonaisuudessaan sellaisina, kuin ne määritellään ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 27 artiklassa ja taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 13 ja 15 artikloissa. Kaikkien ihmisten tulee siten voida ilmaista itseään sekä luoda ja levittää teoksiaan valitsemallaan kielellä, erityisesti äidinkielellään. Kaikilla ihmisillä tulee olla oikeus laadukkaaseen kasvatukseen ja koulutukseen, joissa otetaan kaikin puolin huomioon heidän kulttuuri-identiteettinsä. Kaikkien yksilöiden tulee voida osallistua haluamaansa kulttuurielämään ja harjoittaa omaan kulttuuriinsa kuuluvia tapoja, kunnioittaen samalla ihmisoikeuksia ja perusvapauksia.

6 artikla - Kulttuurinen moninaisuus kaikkien ulottuville

Samalla kun varmistetaan ajatusten esteetön liikkuminen sanojen tai kuvien muodossa, on pidettävä huolta siitä, että kaikki kulttuurit voivat ilmaista itseään ja tehdä itsensä tunnetuiksi. Ilmaisunvapaus, viestinnän moniarvoisuus, monikielisyys, yhtäläinen mahdollisuus päästä osalliseksi taiteesta sekä luonnontieteellisestä ja teknisestä tietämyksestä, myös digitaalisessa muodossa, sekä kaikkien kulttuuripiirien mahdollisuus käyttää ilmaisu- ja tiedonvälityskeinoja takaavat kulttuurisen moninaisuuden.

KULTTUURINEN MONINAISUUS JA LUOVUUS

7 artikla - Kulttuuriperintö luovuuden lähteenä

Luovuus kumpuaa syvältä kulttuurisesta perinteestä, mutta kukoistaa yhteydessä muihin kulttuureihin. Tästä syystä perintöä kaikissa muodoissaan on vaalittava, kehitettävä ja siirrettävä tuleville sukupolville muistutuksena ihmisten kokemuksista ja pyrkimyksistä, rohkaisten siten monenlaiseen luovuuteen sekä innostaen aitoon kulttuurien väliseen vuoropuheluun.

8 artikla - Kulttuurituotteet ja -palvelut: ainutlaatuiset hyödykkeet

Kun paraikaa käynnissä oleva taloudellinen ja tekninen muutos avaa valtavia mahdollisuuksia luovuudelle ja innovatiivisuudelle, on kiinnitettävä erityistä huomiota luovien teosten moninaiseen tarjontaan, tekijöiden ja taiteilijoiden oikeuksien asianmukaiseen tunnustamiseen sekä kulttuurituotteiden ja -palveluiden erityislaatuun; nämä ovat identiteetin, arvojen ja merkitysten levittäjiä, eikä niitä saa pitää vain hyödykkeinä tai kulutustavaroina.

9 artikla - Kulttuuripolitiikka luovuuden edistäjänä

Ajatusten ja teosten vapaan kiertokulun varmistamisen ohella kulttuuripolitiikan on luotava otolliset olosuhteet moninaisten kulttuurituotteiden ja -palvelujen tuotannolle ja jakelulle niin paikallisesti kuin maailmanlaajuisesti kulttuuriteollisuuden välityksellä. Jokaisen valtion asia on, kansainväliset velvoitteensa asianmukaisesti huomioon ottaen, määritellä kulttuuripolitiikkansa ja toteuttaa sitä sopiviksi katsomillaan keinoilla, joko toimintaa tukemalla tai tarkoituksenmukaisella sääntelyllä.

KULTTUURINEN MONINAISUUS JA KANSAINVÄLINEN SOLIDAARISUUS

10 artikla - Luomis- ja levittämiskapasiteetin vahvistaminen maailmanlaajuisesti

Koska kulttuurituotteiden ja -palveluiden virroissa ja vaihdannassa on maailmanlaajuisesti epätasapainoa, on välttämätöntä vahvistaa kansainvälistä yhteistyötä ja solidaarisuutta tavoitteena antaa kaikille valtioille, erityisesti kehitysmaille ja siirtymätalouksille, mahdollisuus luoda kulttuuriteollisuutta, joka on elinvoimaista ja kilpailukykyistä kansallisesti ja kansainvälisesti.

11 artikla - Julkisen sektorin, yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan välisten yhteistyösuhteiden rakentaminen

Markkinavoimat eivät pysty yksin takaamaan kulttuurisen moninaisuuden säilyttämistä ja edistämistä, joka on kestäväin inhimillisen kehityksen avain. Tästä syystä julkisen politiikan johtoasemaa on vahvistettava yhteistyössä yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

12 artikla - Unescon tehtävät

Toimeksiantonsa ja tehtäviensä nojalla Unescon vastuulla on:

(a) edistää tässä julistuksessa esitettyjen periaatteiden sisällyttämistä hallitustenvälisten toimielinten laatimiin kehitysstrategioihin;

(b) toimia tietolähteenä ja foorumina, jotta valtiot, kansainväliset hallitustenväliset ja hallituksista riippumattomat järjestöt, kansalaisyhteiskunta ja yksityinen sektori voivat yhdessä kehittää kulttuurista moninaisuutta edistäviä ajatuksia, tavoitteita ja toimintatapoja;

(c) jatkaa omilla toimialoillaan standardien määrittelyä, tietoisuuden lisäämistä ja toimintakyvyn kehittämistä tähän julistukseen liittyvissä asioissa;

(d) auttaa toteuttamaan toimintasuunnitelma, jonka pääkohdat ovat tämän julistuksen liitteenä.

UNESCON KULTTUURISTA MONINAISUUTTA KOSKEVAN YLEISMAAILMALLISEN JULISTUKSEN TOTEUTTAMISSUUNNITELMAN PÄÄKOHDAT

Jäsenvaltiot sitoutuvat ryhtymään tarkoituksenmukaisiin toimiin tehdäkseen Unescon kulttuurista moninaisuutta koskevan yleismaailmallisen julistuksen laajalti tunnetuksi ja erityisesti tekemään yhteistyötä seuraavien tavoitteiden saavuttamiseksi:

1. Kulttuurista moninaisuutta koskevan kansainvälisen keskustelun syventäminen, erityisesti painottaen kulttuurisen moninaisuuden yhteyksiä kehitykseen ja sen vaikutuksia kansalliseen ja kansainväliseen politiikkaan; edistäen etenkin pohdintaa kulttuurista moninaisuutta koskevan kansainvälisen oikeudellisesti sitovan välineen laatimisesta.
2. Edistyminen sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla periaatteiden, standardien ja käytäntöjen sekä sellaisten tietoisuuden herättämismenetelmien ja yhteistyömallien määrittelyssä, jotka parhaiten auttavat turvaamaan ja edistämään kulttuurista moninaisuutta.
3. Kulttuuriseen moniarvoisuuteen liittyvän tietämyksen ja parhaiden käytäntöjen vaihdon edistäminen, minkä tarkoituksena on helpottaa kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten ja ryhmien mukaan ottamista ja osallistumista monikulttuuriseen yhteiskuntaan.

4. Sivistyksellisten oikeuksien sisällön entistä parempi ymmärtäminen ja selventäminen ihmisoikeuksien olennaisena osana.
5. Ihmiskunnan kieliperinnön suojeleminen sekä mahdollisimman monikielisen ilmaisun, luomisen ja levittämisen tukeminen.
6. Monikielisyyden edistäminen - äidinkieltä arvostaen - mahdollisuuksien mukaan kaikilla koulutustasoilla ja rohkaiseminen useiden kielten oppimiseen jo nuorella iällä.
7. Opetussuunnitelmien ja opettajien koulutuksen uudistaminen siten, että koulutus lisää tietoisuutta kulttuurisen moninaisuuden eduista.
8. Perinteisten opetustapojen sisällyttäminen soveltuvin osin opetustoimeen, jotta kullekin kulttuurille ominaisia viestintä- ja tiedonvälitystapoja voitaisiin säilyttää ja hyödyntää täysipainoisesti.
9. "Digitaalilukutaidon" edistäminen sekä uuden tieto- ja viestintätekniiikan paremman tuntemuksen hallinnan varmistaminen. Kumpaakin tulee pitää sekä oppiaineena että opetusvälineenä, joilla voi lisätä opetuspalveluiden tehokkuutta.
10. Tietoverkkojen monikielisyyden lisääminen ja maailmanlaajuisen verkon kautta haettavan tiedon yleisen ja yhtäläisen saatavuuden edistäminen.
11. Digitaalisen epätasa-arvon vastustaminen tiiviissä yhteistyössä sopivien Yhdistyneiden Kansakuntien alajärjestöjen kanssa edistämällä uuden tekniikan käyttöä kehitysmaissa siten, että maita tuetaan perehtymään tietotekniikkaan ja helpotetaan maiden omien kulttuurituotteiden sähköistä levitystä sekä maiden pääsyä koulutus-, tiede- ja kulttuuritietopankkeihin kaikkialla maailmassa.
12. Monenlaisen sisällön tuotannon, säilyttämisen ja levittämisen edistäminen joukkoviestimissä ja maailmanlaajuisissa tietoverkoissa sekä tätä tarkoitusta varten julkisen radio- ja televisiotoiminnan aseman tukeminen laadukkaiden ohjelmien tuottajana, erityisesti suosimalla niiden levittämiseksi tarkoitettujen yhteistyömekanismien luomista.
13. Poliitiikan ja strategioiden laatiminen kulttuuri- ja luonnonperinnön, erityisesti suullisen perimätiedon ja muun aineettoman kulttuuriperinnön, säilyttämiseksi ja tukemiseksi sekä kulttuurituotteiden ja -palveluiden laittoman kaupan vastustamiseksi.
14. Perinteisen tietämyksen kunnioittaminen ja säilyttäminen, erityisesti alkuperäiskansojen tietämyksen, sen arvon tunnustaminen varsinkin ympäristönsuojelussa ja luonnonvarojen hallinnoinnissa, sekä nykyaikaisen tieteen ja paikallisen tietämyksen hyödyntäminen toisiaan täydentävästi.
15. Taiteilijoiden, muiden luovan työn tekijöiden, tutkijoiden, tiedemiesten ja älymystön liikkuvuuden lisääminen sekä kansainvälisten tutkimusohjelmien ja muun tutkimusyhteistyön kehittäminen siten, että kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden henkisiä voimavaroja pyritään säilyttämään ja parantamaan.

16. Tekijänoikeuden ja sen lähioikeuksien turvaaminen uuden luovan toiminnan edistämiseksi ja oikeudenmukaisen korvauksen takaamiseksi luovasta työstä, kuitenkin pitäen voimassa ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 27 artiklan mukaisen yleisen oikeuden nauttia kulttuurista.
17. Kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden tukeminen kulttuuriteollisuuden luomiseksi ja tukemiseksi ja tämän aikaansaamiseksi tehtävä yhteistyö tarvittavien infrastruktuurien ja taitojen kehittämiseksi, elinvoimaisten paikallisten markkinoiden luomiseksi ja kyseisten maiden kulttuurituotteiden pääsyn helpottamiseksi maailmanmarkkinoille ja kansainvälisiin jakeluverkkoihin.
18. Tähän julistukseen sisällytettyjen periaatteiden toteuttamista tukevan kulttuuripolitiikan kehittäminen, mukaan lukien tukijärjestelmä ja asianmukainen sääntöviitekehys, kutakin valtiota sitovien kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti.
19. Kansalaisyhteiskunnan ottaminen tiiviisti mukaan kulttuurisen moninaisuuden turvaamiseen ja edistämiseen tähtäävän julkisen politiikan muotoiluun.
20. Tunnustuksen ja kannustuksen suominen sille panokselle, jonka yksityinen sektori voi antaa kulttuurisen moninaisuuden vahvistamiseksi, sekä julkisen ja yksityisen sektorin väliseen vuoropuheluun tarkoitettujen tilaisuuksien syntyminen edistäminen tässä tarkoituksessa.

Jäsenvaltiot kehottavat Unescon pääjohtajaa ottamaan huomioon tässä toimintasuunnitelmassa esitetyt tavoitteet Unescon ohjelmien täytäntöönpanossa sekä tiedottamaan toimintasuunnitelmasta Yhdistyneiden Kansakuntien järjestöjä ja asianmukaisia hallitustenvälisiä ja hallituksista riippumattomia järjestöjä, jotta kulttuurista moninaisuutta tukevat toimet voitaisiin sovittaa paremmin yhteen.

¹ Erityisesti Firenzen sopimukseen vuodelta 1950 ja sen Nairobien pöytäkirjaan vuodelta 1976, yleismaailmalliseen tekijänoikeussopimukseen vuodelta 1952, julistukseen kansainvälisen kulttuuriyhteistyön periaatteista vuodelta 1966, yleissopimukseen kulttuuriomaisuuden laittoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi vuodelta 1970, yleissopimukseen maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta vuodelta 1972, Unescon julistukseen koskien rotuja ja rotuennakkoluuloja vuodelta 1978, suositukseen taiteilijan asemasta vuodelta 1980 ja suositukseen koskien perinnekulttuurin ja folkloren suojelemista vuodelta 1989.

² Tämä määritelmä on Kulttuuripolitiikan maailmankonferenssin (MONDIACULT, Mexico City 1982), Kulttuurin ja kehityksen maailmankomission (*Our Creative Diversity*, 1995) ja Hallitustenvälisen kehitystä edistävän kulttuuripolitiikan konferenssin (Tukholma 1998) loppuraporttien mukainen.